

i sense transmetre ideologia o que es pot transmetre cultura sense transmetre valors i sense transmetre ideologia i, cosa que és més greu, ens fan pensar que es poden transmetre valors sense transmetre ideologia. En comptes de pensar en aquest procés inacabable envers el coneixement el que fem és anar enrere. Després de llegir una taula com aquesta en sabem menys que no pas en sabem abans de llegir-la, perquè si ens deixem atrapar per aquestes categories anem enrere.

La taula de factors importants per aconseguir l'èxit m'ha sorprès perquè m'ha fet recordar aquells llibres del Dale Carnegie, és a dir, *Cómo triunfar en la vida* i, a més, m'ha sorprès per la classificació que en surt perquè és curiós que l'últim epígraf són les bones qualificacions escolars. I que això ho diguin mestres és paradoxal. Es a dir, com pot algú queixar-se que la seva professió està mal vista socialment si allò que ell fabrica és el que ell mateix menys valora com a requisit indispensable per triomfar en la vida? Mentre, una cosa que normalment no reparteixen les escoles, que és la sort, ocupa la quarta posició amb gairebé el 50% d'adhesió relativament entusiasta. Si es té la il·lusió que l'escola és una escola d'intel·ligència i sociabilitat que per això aquests són els patrons més importants per aconseguir èxit, però, a banda de les èglogues, de les novel·les pastorals que es puguin fabricar sobre els valors espirituals i inefables que es transmeten a l'escola, el que és un producte físic que transmet l'escola són les qualificacions, i és sorprenent constatar que aquestes qualificacions estan per sota de la imatge física en l'escala de valors, que no és la que es pensa la societat en general, sinó que els mestres pensen que són els factors més importants per triomfar en la vida. Òbviament, ja no em sorprèn que hi hagi aquesta constatació que la societat no valora prou la professió, si la professió no comença per valorar-se ella mateixa.

ELS MESTRES I LA LLENGUA

Joaquim Arenas*

La primera apreciació que faig d'aquest estudi és que l'aspecte qualitatiu en el procés de l'ensenyament-aprenentatge és fruit dels valors que els professionals estimen en la seva professió i que transmeten. La segona apreciació és que l'estudi ha estat un esforç considerable, tot i els resultats xocants que es deien i que jo també hi he trobat en l'aspecte de la llengua. Veritablement hi ha aspectes interessants en el tema de la llengua; per exemple, n'hi ha un que és curiosíssim: sembla que en l'autovaloració del coneixement del català el 99% diu que el sap llegir molt bé però, que l'entén ho diu el 98,6%. On és aquest 0,4 quan un és adult i sobretot professional, que s'entén que pot tenir la missió d'ensenyar a llegir? Són coses curiosíssimes d'aquests estudis.

Un cop dit això, voldria començar a centrar la meua visió personal d'aquest estudi transmetre-la des de la meua experiència. L'any 1978 la Generalitat restablerta va haver de definir

* Intervenció de l'autor feta el dia 26 de maig de 1994.

cap on anirien els trets en tot allò que es referia a la llengua, és a dir, si ens dedicàvem a una escola bilingüe en l'aprenentatge, sense que el català es considerés llengua d'ensenyament. Evidentment, aquí hi havia la qüestió que el català fos una llengua base d'aprenentatge. Una escola catalana per la llengua, encara ara, al cap de setze anys d'haver sortit el famós Decret 2.092, que incorporava oficialment el català a l'ensenyament, no ho és del tot.

Si no hi ha mestres que sàpiguen català, no es pot realitzar l'escola catalana en llengua i continguts. En aquell temps, a la província de Barcelona —permeteu-me que faci servir la paraula província per entendre'ns—, i, per tant, en tota la circumscripció de Barcelona ciutat, només un 52% de persones manifestava que coneixia el català. Pper tant, quedava un 48% que no el sabia. Es evident que, com deia al començament del *Poema de Montserrat* Josep Maria de Sagarra —que, per cert, era membre de la secció filològica d'aquesta casa—: «Avui que una ventada impenitent encongeix el perfum de la ginesta», que aquesta ventada impenitent ha durat molt, almenys els seus efectes, perquè avui encara en les estadístiques quantitatives, trobem el percentatge de prop del 15% de professors d'ensenyament secundari que confessa que no té competència lingüística docent; això és un tema que el SE-DEC —Servei d'Ensenyament del Català— ha treballat per saber per on anàvem. Una cosa és saber català per dir, «Passi-ho bé», «Bon dia», i una altra és saber català per ensenyar, tenir competència lingüística.

Per tant, estem en aquesta situació quantitativa amb la ventada impenitent, amb els seus defectes. Aquí en aquest estudi hi ha una taula que diu: «valoració del coneixement del català: parlar el català, entendre el català, llegir el català i escriure el català». Tenim que el parla molt bé el 93,6%; l'entén, el 98,6%; el sap llegir —aquí ve la contradicció el 99%, l'escriu molt bé el 88,9%.

Si el 93,6% el parla molt bé podríem tenir tota l'escola i tots els instituts funcionant en català. Això és una mostra obligatòria representativa i, per tant, crec que aquesta autovaloració té més de desig que no pas de realitat. Per tant, això vol dir que hi ha una autovaloració pròpia del professorat més de desig que no pas de realitat. Que l'entenguin el 98,6% crec que correspon a la realitat, però en l'apartat de la lectura, s'entengui per llegir; agafar un text per un mateix i entendre'l, sí, però, és clar, llegir vol dir fer una lectura correcta fonèticament, no llegir com es pugui; una cosa es comprendre el text i una altra és fer la lectura amb la prosòdia la fonètica corresponents. Això, la nostra escola, malauradament, no ho té.

Mai el mestre no s'autovalora amb suficiència per desig de fer-ho, i això no sé si es positiu o és negatiu, però la realitat és una altra. Que l'escriuen molt bé figura en l'estudi el 88%; tant de bo fos veritat! La manca de cura en la llengua escrita en els professionals de l'ensenyament de tots dos nivells, potser més a primària que a secundària és considerable i s'hauria de treballar en aquest tema: fer cursos de perfeccionament, cursos especialitzats per superar aquest primer pas de coneixement del català. Aquesta autovaloració dels professionals de l'ensenyament a Catalunya és estimada absolutament. Es tracta d'una estadística, però d'autovaloració, i sembla que hauria de figurar-hi una informació més verídica que la tendència que pot oferir la simple estadística. Una estadística ben feta ens dóna moltes xifres i ens marca la tendència.

A continuació he seguit la utilització personal del català i del castellà. Hi ha sis categories: sempre en català s'expressen, parlen, el llegeixen o l'escriuen; més en català parla, llegeix, escriu; més en castellà que en català, Igual en castellà que en català... D'aquestes categories, puc dir, per l'experiència que en tinc, que les dues primeres efectivament poden correspondre a situacions verídiques o poden ser esbiaixades; el que és segur és que es fa servir del tot el castellà a partir de les categories «més en castellà», «igual en castellà que en català», «sempre en castellà». És a dir, quan en una escola un professor o un grup de professors diuen: «No nosaltres, miri, ho fem més en castellà que en català, però també treballem en català», el 99% es fa en castellà i l'1% en català. Aquest és un fet comprovable en totes les situacions i no ho dic debades; ho dic per la comprovació professional que en faig. Així, d'aquestes categories serien positives per al català les dues primeres.

Passem a la taula número 12, «La llengua i l'escola», Miret i Sans té una frase, que sempre m'ha colpit molt, en un llibre que em sembla que es diu *El llenguatge*, un llibre d'abans de la guerra i que no s'ha tornat a editar i que diu: «Si voleu conèixer la qualitat d'un instructor, mireu com tracta la llengua». I acaba dient: «A tal tractament de llengua, tal persona».

En l'apartat de llengua i escola, el nostre model educatiu, l'escola catalana pateix unes gravíssimes dificultats per aplicar aquest model i les dificultats, evidentment, vénen per les actituds dels mestres, del coneixement. És a dir, crec que de l'any 1979 fins ara hi ha hagut un pas gegantí; els qui estàvem posats ja l'any 1978 i abans en el tema de refer la llengua a l'escola, si ens haguessin dit l'any 1978 que l'any 1994 tindríem el 85% d'escoles que poden oferir l'ensenyament en català —encara que ens ho digui l'estadística, fins avuit, totes— que el 21% dels instituts de batxillerat ho fan tot en català i que hi ha un 58,6% de matèries que es fan en català, a més d'aquests centres en els quals el català és llengua dominant, és evident, quantitativament, que no ens ho hauríem cregut. Vull dir amb això que no podem negar ni l'esforç de l'Administració ni la sàvia pedagogia política, aplicada per anar-ho fent; això ho demostren més de cent disposicions sobre la incorporació del català a l'educació, perquè la veritat és que s'ha anat dosificant la normativa i, amb ell, l'exigència, i no hi ha hagut, doncs, un gran decret que ho determinés tot alhora. Ha estat lent, però podem dir que hi hem guanyat molt: s'ha guanyat el 85% d'escoles i el 21% d'instituts en què el català és la llengua «dominant» en l'ensenyament, tot i que resta una feina molt bona, molt dura, i hom veu la necessitat que els professionals assumeixin aquesta identificació: «tal llengua, tal escola».

Aleshores en aquest tema també s'ha de distingir entre saber català i usar-lo perquè la veritat és que si no hi ha coneixement, no hi ha ús, però també és veritat que moltes vegades en tenim coneixement i no hi ha ús. Aquests buits importantíssims que ens queden es troben amb gent que ha fet l'aprenentatge del català perquè li convenia professionalment, però que no l'utilitza, i d'aquesta manera, el compromís tècnico professional de fer-ho resta incomplet. Així, en el conjunt d'aquesta mostra tenim que el 69,7% del professorat utilitza sempre el català i que l'escriu sempre el 75,4%. En els que són castellanoparlants aquests percentatges baixen fins al 37% i en l'escrit fins al 53%.

En aquest moment obro un parèntesi per posar un exemple personal. Fa uns deu anys Joaquim Maria Puyal em va convidar a anar al programa *Vostè pregunta*. Era a principis dels

anys vuitanta. Era el moment que tots els mestres castellanoparlants es torbaven al Baix Llobregat, ja que allà una majoria de la població era castellana, i vaig pensar que m'ho preguntarien i m'ho vaig preparar. Em em va preguntar sobre l'actitud dels ensenyants de Catalunya respecte al català i li vaig dir: «Miri, els ensenyants a Catalunya, els professors d'EGB, es divideixen en tres grups: els qui són mestres i, per tant, són conscients «vocacionals»; poden parlar en castellà, poden parlar en català, però són mestres vocacionals, saben que l'escola i la llengua estan relacionades; per tant, són bon professionals, ho creuen i aquí el tema de la llengua no té cap problema; després hi ha uns altres que saben que Franco s'ha mort, però pensen que tot continua igual, és a dir, que fan de corretja de transmissió; són els que diuen: «ya se cansarán», etcétera. I després hi ha un reducte difícil. Aquests són una «pica en Flandes» i no hi ha manera de fer-los entendre res. Aquests encara hi són, amb manifestos i aquestes coses».

En l'actitud del professional ha desaparegut la figura del transmissor de l'esperit. I l'adhesió del mestre no catalnans parlant o del mestre espanyol al projecte d'escola catalana i a l'ús de la llengua és importantíssim. En el programa d'immersió lingüística el 43% dels professors és d'origen castellà i fa tot l'ensenyament en català per als seus alumnes. Llavors la mostra correspon bastant a la realitat i quan diu més en català que en castellà deu ser veritat en aquest cas.

Finalment, hi ha la valoració de la metodologia d'immersió lingüística. Pel que fa a la valoració hi ha un repertori per a tots els gustos.

En el quadre se situa el molt positiu i el bastant positiu molt amunt. La immersió s'ha aplicat en forma de programa i en l'estudi s'hi reflecteix, perquè ha estat una qüestió que ha engrescat els professionals a fer-ho. Primer de tot, ha engrescat els pares, ha engrescat els professionals, s'hi han trobat bé han trobat que les metodologies que se'ls oferien eren una innovació general per als interessos educatius i els pares han vist resultats excel·lents. La pretesa imbecilitat de dir «els nens que fan immersió no sabran castellà», és una fallàcia absoluta perquè aquests nens viuen dinou hores en castellà i només sis en català.

Aquí hauríem d'escatir allò que alguns afirmen, que la immersió és bastant negativa o molt negativa. Pel que fa a la qüestió del tractament de les llengües, hi ha una gran ignorància. Per a un sistema com el nostre, una escola catalana que vol fer un ensenyament plurilingüe, s'ha de bastir aquest edifici de diverses llengües; les ha d'ordenar, n'ha de fer un tractament específic. Per tant, no pot dir «farem tant de català, tant de castellà, tant d'anglès, tant de francès a partir de tercer o de cinquè». Hi ha d'haver una llengua que faci d'eix vertebrador, de fonament, sobre el qual poder edificar aquest edifici del plurilingüisme.

És clar, quina ha de ser la llengua que serveix de base d'aprenentatge per a les altres llengües i com a punt referencial de la cultura? És la llengua pròpia del país. En aquest país només n'hi ha una, que és el català. Això és així per carta de naturalesa i per la norma que ho preveu. No m'he trobat mai cap cas, ni un de sol, de pares als qual ho hagi explicat i no hagin entès que cal una jerarquització de les llengües. El resultat de la darrera prova de castellà que va fer el Ministeri ara fa set anys i que va incloure nens d'immersió, en un gran percentatge, va aportar resultats bons. el conjunt de Catalunya es va situar per sobre la província de Madrid en el coneixement del castellà, i això en nens de segon nivell d'EGB.

Quant a la immersió, a l'estudi se'ns diu que molt positiu el 26%, bastant positiu un 40% i regular el 14%. Però... per què de vegades surt regular? Perquè una immersió feta a cent escoles és perfecta. Una immersió que es fa a 1.500 escoles és bona, i hi ha casos en què no tan bona, perquè hi ha uns sectors incontrolables (la qualitat del mestre, la professionalitat del mestre i totes aquelles incidències que s'hi poden sumar en el transcurs de la vida professional).

Resumint, els mestres d'EGB han fet un pas molt positiu envers el model educatiu de Catalunya, escola catalana en llengua i continguts, també molts professors de secundària, no solament quant a l'adquisició de la competència lingüística, igualment per les actituds. La sobirania que l'Estatut d'Autonomia de 1979 ha dotat Catalunya en relació a l'educació és tan sols plena; per aquesta causa l'existència de frens i de topalls per a una aplicació completa del nostre model educatiu per part dels professors i mestres continuarà existint, per bé que en franca davallada.

ELS MESTRES I EL FET NACIONAL

Xavier Hernández*

M'agradaria parlar de la qüestió del professorat davant el fet nacional i atès que la majoria de vostès no ho han pogut fer, no han pogut disposar o constatar aquest breu resum, seria interessant fer un petit recorregut pels punts que fan referència a aquest aspecte. Si és una mica lent podem comentar senzillament quin és l'estat d'opinió. Sempre heu de pensar que el que pugui dir o el que pugui opinar en cap moment ho és amb l'afany de recriminar els mestres, sinó tot al contrari, ja que estem en una situació realment delicada o, fins i tot, extremadament delicada en general com a país

El primer punt fa referència a l'autoidentificació amb Catalunya. El 27,8% es declara català català, el 23,2% català europeu, el 21% català espanyol i l'11% no es declara res. Si tenim en compte que de les dades anteriors es treia que el 63% de les persones enquestades era de pares catalans o un dels dos pares era català, aquest resultat seria la normalitat. En aquest país moltes vegades s'identifica normalitat amb nacionalisme. Allò normal és ser català. Aquesta no és cap actitud nacionalista, sinó de normalitat. Tanmateix, la gent que assumeix un codi d'identificació nacional sense complexos és relativament escàs, és a dir, el 27,8%. Uns altres el superen amb la dimensió més universalista, català europeu, i tot plegat suma el 51%, que és un percentatge limitat.

La taula següent fa referència a la importància comparativa de la història. Què ens diuen les dades? El 56,7% pensa que és més important la història de Catalunya, com a tasca prioritària en l'ensenyament, mentre que el 31% pensa que la història universal és més important

* Intervenció de l'autor feta el dia 26 de maig de 1994.